

ДИСКУРСИВНИЙ ВИМІР ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ BEAUTY

Косенко А.В. Дискурсивний вимір вербалізації концепту BEAUTY. У статті виявляються лінгвокультурні характеристики концепту BEAUTY. В ході розвідки визначаються його основні риси у казковому, пісенному, поетичному та художньому дискурсі. Також виявляються особливості репрезентації досліджуваного концепту у ньому та реконструюється його асоціативна мережа.

Ключові слова: *концепт, дискурс, асоціат, асоціативна мережа, засоби вербалізації концепту, менталітет.*

Косенко А.В. Дискурсивный измерение вербализации концепта BEAUTY. В статье выявляются лингвокультурные характеристики концепта BEAUTY. В ходе работы определяются его черты в сказочном, песенном, поэтическом и художественном дискурсе. Также выявляются особенности репрезентации исследуемого концепта в нем и реконструируется его ассоциативная сеть.

Ключевые слова: *концепт, дискурс, ассоциат, ассоциативная сеть, средства вербализации концепта, менталитет.*

Kosenko A.V. The discursive dimension of the verbalization of the concept BEAUTY. The article identifies the lingvocultural characteristics of the concept BEAUTY. The study highlights the main features of the concept under study in the fairy-tale, song, poetry, and literary discourse. Also the peculiarities of the representation of the concept mentioned above are singled out, its associative network is reconstructed.

Keywords: *concept, discourse, associate, associative network, verbalization means of the concept, mentality.*

Метою розвідки є виявлення лінгвокультурних характеристик концепту BEAUTY, що передбачає вирішення таких **завдань**: 1) окреслити поняття дискурсу як середовища вербалізації концепту; 2) виявити особливості репрезентації досліджуваного концепту у риси у казковому, пісенному, поетичному та художньому дискурсі; 3) реконструкція асоціативної мережі концепту BEAUTY у вищезазначених типах дискурсу.

Об'єктом дослідження виступає концепт BEAUTY, а **предметом** – особливості його вербалізації у казковому, пісенному, поетичному та художньому дискурсі.

Актуальність дослідження визначається тим, що дискурс як сукупність прагматичної ситуації та ментальних процесів учасників комунікації [Арутюнова 1990, с. 136], вербалізована мовленнєво-мисленнєва діяльність [Красных 2003, 113] дає можливість представити “мову у мові” як особливу соціальну і лінгвістичну даність та відтворити картину “можливого світу” [Кубрякова 2004, с. 529–530], бере участь у взаємодії людей, механізмах їх свідомості (когнітивних процесах) [Арутюнова 1990]. У ньому відображається культура, менталітет – як національна, так і індивідуальна [Миронова 1997, с. 13].

Когнітивна теорія дискурсу розглядає як першочергове завдання створення ментального прообразу всього інформаційного простору комунікативної ситуації, у тому числі тексту як її семіотичного посередника [Селиванова 2002, с. 241]. І саме в комунікативній ситуації вербалізується концептуальна інформація як елемент того ментального прообразу, про який говорить дослідниця.

Дослідники наголошують на тому, що у концептуальних дослідженнях необхідно звертатись до мовлення, втіленого у текстах-дискурсах як продуктах мовленнєвої дії [Блох 2005, с. 6]. Концепт, як справедливо зазначають мовознавці є не лише інтерпретаційним полем, але й основою дискурсу [Карасик 2004]. Дискурс визначають як “середовище існування”, і засіб реалізації концептів, фактор, що впливає на їх зміну та розвиток [Крючкова 2003, с. 272], системою концептів, їх середовищем існування і засобом реалізації [Гусев 2010].

Хоча краса, як ключовий термін культури, що існує у будь-якій мові і актуальний для будь якої людини [Арутюнова 2004] вербалізується більшою чи меншою мірою у будь-якому типі дискурсу, дослідження концепту BEAUTY у рамках пісенного, казкового, поетичного а також художнього дискурсу дозволило виявити як притаманні йому когнітивно-дискурсивні, так і змістовно-структурні характеристики та розглянути його, з одного боку, як об'єкт комунікації, а з іншого – як об'єкт когнітивної діяльності людини. Бачимо, що для вищезазначених типів дискурсу характерні як спільні, так і відмінні риси.

Найчастотнішими серед засобів вербалізації досліджуваного концепту вважаємо ті, що є ядреними для всіх досліджених типів дискурсу:

Отже, у ході дослідження виявлено 19 найбільш частотних для всіх досліджених типів дискурсу вербалізаторів концепту BEAUTY.

Характерними для всіх є лексеми *beauty, beautiful, fair* та *pretty*.

Дещо менше поширення мають лексеми *rich* та *fine*.

Решта лексем характерні для певного типу дискурсу. Так, лексеми *divine, grace, fascinating* належить до найчастотніших у поетичному дискурсі, Лексеми *handsome, advantage, delightful, charming, nice, value, wonderful* – для художнього.

Табл.1 Найчастотніші засоби вербалізації концепту BEAUTY у казковому, пісенному, поетичному та художньому дискурсі

Тип Дискурсу Лексема	Пісенний дискурс	Казковий дискурс	Поетичний дискурс	Художній дискурс
Beauty	+	+	+	+
Beautiful	+	+	+	+
Rich	-	+	-	+
Lovely	-	+	+	-
Fair	-	+	+	+
Pretty	-	+	-	+
Divine	-	-	+	-
Grace	-	-	+	-
Fascinating	-	-	+	-
Glorious	-	-	+	-
Fine	-	-	-	+
Handsome	-	-	-	+
Advantage	-	-	-	+
Delightful	-	-	-	+
Charming	-	-	-	+
Nice	-	-	-	+
Value	-	-	-	+
Wonderful	-	-	-	+

Порівняльний аналіз асоціатів у різних типів дискурсу виявив, що центральними є елементи *Grace* (всі типи дискурсу), *Sweetness, Youth* та *Health* (немає лише у пісенному дискурсі).

Водночас варто зазначити, що місце кожного з них відрізняється для кожного типу дискурсу.

Табл. 2. Асоціативна мережа концепту BEAUTY у казковому, пісенному, поетичному та художньому дискурсі

Дискурс Асоціат	Пісенний дискурс	Казковий дискурс	Поетичний дискурс	Художній дискурс
Peace	+	-	+	-
Wonder	+	-	-	-
Truth	+	-	-	-
Uncertainty	+	-	-	-
Order	+	-	-	-
Grace	+	+	+	+
Love	+	+	+	-
Good	+	+	-	-
Shape	-	+	-	-
Life	-	+	-	-

Comeliness	-	+	-	-
Glory	-	+	-	+
Delight	-	+	-	-
Value	-	+	-	-
Magnificence	-	+	-	-
Romance	-	+	-	-
Allurement	-	+	-	-
Merit	-	+	-	-
Dignity	-	+	-	-
Fairness	-	+	-	-
Nicety	-	+	-	-
Elegance	-	+	-	+
Tenderness	-	+	-	-
Rank	-	+	-	-
Happiness	-	+	-	-
Brilliancy	-	+	-	-
Pleasantness	-	+	-	-
Mirth	-	+	+	-
Brightness	-	+	-	-
Perfection	-	+	-	-
Charm	-	+	+	-
Symmetry	-	+	+	-
Strength	-	+	+	-
Loveliness	-	+	+	-
Stature	-	+	-	-
Youth	-	+	+	+
Decorum	-	-	+	-
Truth	-	-	+	-
Might	-	-	+	-
Harmony	-	-	+	-
Light	-	-	+	-
Bloom	-	-	+	-
Power	-	-	+	-
Joy	-	-	+	-
Majesty	-	-	+	-
Accomplishment	-	-	-	+
Face	-	-	-	+
Style	-	-	-	+
Merit	-	-	-	+
Ornament	-	-	-	+
Agreeableness	-	-	-	+
Sense	-	-	-	+
Skill	-	-	-	+
Cleverness	-	-	-	+
Mind	-	-	-	+
Talent	-	-	-	+
Gentleness	-	-	-	+
Affection	-	-	-	+
Gracefulness	-	-	-	+
Colour	-	-	-	+
Dress	-	-	-	+
Music	-	-	-	+
Fascination	-	-	-	+
Luxury	-	-	-	+

Так, до прикладу, асоціат *Grace* є центральним для казкового та поетичного дискурсу, однак знаходиться на периферії у пісенному дискурсі.

Елементи *Glory* (немає у пісенному та поетичному дискурсі), *Love* (немає у художньому дискурсі), *Taste* (немає у пісенному та казковому дискурсі), *Wealth* (немає у пісенному дискурсі) зустрічаються у трьох з 4 типів дискурсу.

Наступний рівень складають асоціати, які бачимо у двох з чотирьох типів дискурсу, а саме *Peace* (пісенний та поетичний дискурс), *Good* (пісенний та казковий дискурс), *Elegance* (казковий та художній дискурс), *Mirth, Charm, Symmetry, Strength* (казковий та поетичний дискурс), *Delight* (поетичний та художній дискурс).

Решту асоціатів зустрічаються лише в одному з типів дискурсу. Так, наприклад, асоціати *Talent* та *Music* бачимо лише у художньому дискурсі, *Order* – у пісенному дискурсі, *Pride* – у казковому, *Harmony, Light* – у поетичному.

Кожен із типів дискурсу має свої особливості вербалізації досліджуваного концепту. Так, пісенний дискурс характеризується широким полем контрастивної естетичної оцінки, тобто тут спостерігаємо широку мережу елементів, яким протиставляється краса. Поетичний дискурс, у свою чергу, розкриває красу природи.

Таким чином, кожному із досліджених типів дискурсу притаманні як ієрархічно структурована мережа частиномовних категорій засобів вербалізації досліджуваного концепту та його асоціатів, так і низка характерних особливостей вербалізації.

Перспективи подальшого дослідження полягають, з одного боку, у дослідженні концепту BEAUTY у інших типах дискурсу, а з іншого – використання казкового, пісенного, поетичного та художнього дискурсу для дослідження інших концептуальних одиниць.

Література

- Арутюнова Н.Д. Метафора и дискурс : теория метафоры / Нина Давыдовна Арутюнова. - М. : Прогресс, 1990. –330 с.
- Арутюнова Н.Д. Истина, Добро, Красота: взаимодействие концептов/ Н.Д. Арутюнова // Логический анализ языка. Языки эстетики: концептуальные поля. Сборник статей / Под ред. Н.Д. Арутюновой. – М.: Издательство “Индрик”, 2004. – С. 5-29.
- Блох М.Я. Текст в становлении и развитии / М.Я. Блох // Стилистика и теория языковой коммуникации. Тезисы докладов международной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения профессора МГЛУ И.Р. Гальперина. – М.: Издательство МГЛУ, 2005. – С. 6-8.
- Гусев Д.В. Анализ политической речи как концептуально-дискурсивного конструкта / Д.В. Гусев // Актуальные вопросы современной науки и образования. Материалы V Общероссийской научно-практической конференции с международным участием (1 сентября – 31 октября 2010 года) / Под общ. ред. А.Я Максимова. – Красноярск: Научно-инновационный центр, 2010. – Вып. 1. – С. 166-170.
- Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / Владимир Ильич Карасик. – Москва: Издательство “Гнозис”, 2004. – 390 с.
- Красных В.В. “Свой” среди “чужих”: миф или реальность? / Виктория Владимировна Красных. – М.: Издательство “Гнозис”, 2003. – 375 с.
- Крючкова П.Г. Авторитарный дискурс (на матеріалі сучасної англійської мови) : Дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / Крючкова Поліна Георгіївна ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. - К., 2003. - 193 с.
- Кубрякова Е.С. Язык и знание: на пути получения знаний о языке. Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Елена Самойловна Кубрякова. – М.: Издательство “Школа “ЯРК””, 2004. – 560 с.
- Миронова Н.Н. Дискурс-анализ оценочной семантики / Надежда Николаевна Миронова. – М.: Издательство “НВИ-Тезаурус”, 1997. – 158 с.
- Селиванова Е.А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации. / Елена Александровна Селиванова. – К.: ЦУЛ, “Фитосоцицентр”, 2002. – 336 с.

УДК 811.111'373'42

ЛЕКТОВАРОВ К.С.

(Одеський національний університет ім. І.Мечникова)

ВЕРБАЛЬНЕ ПОЛЕ КОНЦЕПТУ SECURITY (ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ ОПИС ЯДЕРНОЇ ЗОНИ)

Статтю присвячено вивченню англomовного вербалізованого концепту SECURITY. Встановлено номенклатуру мовних одиниць, що утворюють ядрну зону номінативного поля цього концепту. Дефініційний аналіз відповідних одиниць надав матеріал для подальшого лінгвокогнітивного вивчення смислових пропозицій, що в сукупності складають смислове підґрунтя ядра концепту SECURITY.

Ключові слова: концепт, дефініційна ознака, сема, смислова пропозиція.